PASO ESPAÑOL

OCD - en ledmus

Hvordan læser jeg mit hestepas?

Kursus med Maj-Britt Carter

Boglig viden om heste

7. årgang Nr. 1 Marts 2006 Løssalg: 40.-

MEDLEMSBLAD FOR DANSK P.R.E. AVLSFORENING

BESTYRELSEN

Formand:
Marianne Gravgaard
marianne@pre-horse.dk
"Hovgård"
Hovgårdsvej 8
8752 Østbirk
Tlf.: 21 23 05 54

Næstformand:
Gunvor Ejstrup
gunvor@pre-horse.dk
Nashøjvej 5
4700 Næstved
Tlf.: 55 70 09 80

Sekretær:
Zuzette Kraft
zuzette@pre-horse.dk
Krovejen 4
4571 Greving
Tlf.: 48 22 47 07

Kasserer:
Hanne Kapitanska
hanne@pre-horse.dk
Salbyvej 195
4600 Køge
Tlf.: 56 82 20 96

Medlem:
Lisbeth Spindler
lisbeth@pre-horse.dk
Kirsebærvej 8, Høsterkøb
2970 Hørsholm
Tlf.: 26 12 81 20

Medlem:
Berith Larsen
berith@pre-horse.dk
Vedby Vesterskovvej 13
4840 Nr. Alslev
Tlf.: 54 44 64 46

Medlem:
Heidi Købmand Madsen
heidi@pre-horse.dk
Nortvigvej 11
8766 Nr. Snede
Tlf.: 75 76 10 16

Suppleant:
Anna Vestergaard
anna@pre-horse.dk
Kirsebærvej 8
2970 Hørsholm
Tlf.: 27 11 81 16

Suppleant:
Anette Thestrup
anette@pre-horse.dk
Krummerupvej 39
4250 Fuglebjerg
Tlf.: 58 54 58 26

Bladet er sat af Charlotte Eichel Larsen
Mail: charme@mail.dk
Tlf.: 21 48 52 11

Artikler og fotos modtages gerne på CD/DVD. Artikler alene kan mailes.
Deadline for næste nummer af Paso Español er den 1. maj 2006.

Bladet bliver trykt af:
DE Service ApS
Mail: dan@de-service.dk
Tlf.: 35 86 14 71
Fax: 35 84 08 29
Oplag: 200 stk.

Forsiden: Guerrillero IX ejet af Tina Præstiin. Her står han sammen med Tia Malling, som rider ham til dagligt.

INDHOLD

3 Leder
4 Formandens klumme
5 Har du talt med din hest i dag?
6 Trafiksikker eller trafikvant?
8 Nyt fra foreningen
9 Koldt vand er ikke farligt Hestesvømning
10 Sådan læser du hestens pas
12 Træn med Handy-Andy
13 Gode hestebøger
14 Hingsteliste
16 OCD - en ledmus
18 Ryttere søges til middelalder kampshow
20 Priser

L E D E R

Du godeste en vinter! Det er mange år siden, jeg har oplevet, at alt stod pakket ind i is og sne, som det har gjort i år. Det er utrolig smukt at se på, men hård frost giver også problemer for hestene. Det er ikke alle, der har frostfrie vandkopper i stalden og på folden, og så er der dømt lange arme, når der skal slæbes vand ud til dem. Ligger der sne, spiser hestene også af det. Det er der ikke noget unaturligt i, men de må helst ikke indtage for meget, da de bliver kolde i maven og kan få kolik. Derfor er det vigtigt, at de har vand på foldene, så snespiseriet kun begrænser sig til et minimum. Når det er så koldt i længere perioder, er det også en god idé at give hestene varmt klid, når de kommer ind. Hestene elsker det, og de får noget varme ned i maven. Husk at tilsætte kalk til kliden, når du blander det.

Det er også tiden, hvor mange heste ejere spændt går og venter på de første føl – hvis de da ikke allerede er kommet til verden. Det bliver til nogle P.R.E. føl i år, og der er også importeret en del nye heste, hvoraf en stor procentdel udgør unge dyr. Som vi så tit har skrevet om, er P.R.E. hestene ikke ligefrem de mest billige at erhverve, men har du ikke råd til en voksen hest, så køb et føl eller en unghest. Prisen er til at overkomme, og så får du samtidig en del tid sammen med din unge hest, hvor du kan sætte dit præg på den og i øvrigt opdrage den efter danske forhold. Det er både en fordel for dig og ikke mindst for hesten. I Spanien går føl og ungheste ude på store vidder, og ofte kommer de først i hænder, når de er 2-3 år gamle. I mellemtiden har de stort set passet sig selv. Og det er skidt, for det betyder, at de ikke har fået ordnet hove og evt. korrigeret skævheder. Et føl *skal* have tilset hovene af en beslagsmed, og den skal have ordnet hove sammen med sin mor hver 8. uge. Skulle der være skævheder, kan smeden nå at få det rettet op, inden vækstzonen lukker, når føllet er omkring 6 måneder. Bliver det ikke rettet, har hesten nogle fejl, som der ikke kan rettes op på, og derfor tror jeg, at det er årsagen til, at vi ser en del spanske heste med indfodethed og balleforskydninger.

Det er en skrøne, at de spanske heste ikke har anlæg for de samme sygdomme og lidelser, som vi f.eks. ser det hos varmblodshestene. Efter de nye kåringsregler i Spanien trådte i kraft, er der for alvor kommet fokus på osteochondrose. OCD, som det også kaldes i daglig tale, er ledmus i de store led. De opdages typisk på røntgenbilleder, og eftersom en viderekåret hest i Spanien skal stille med rene røntgenbilleder, har man i Spanien lige pludselig opdaget, at OCD er mere udbredt hos P.R.E. hestene, end man troede. Læs mere om OCD i artiklen inde i bladet.

Der blæser også nye vinde i Spanien. Igennem mange år har den nationale avlsforening ANCCE forsøgt at overtage stambogen fra militæret. De har dog aldrig fået lov, eftersom man er af den mening, at den stambogsførende organisation skal være upartisk. Og det er lige præcis en vigtig ting, når der skal kåres og bedømmes heste. Ikke noget med kammerateri, hvor avlere bliver forfordelt for andre. Men nu lader det til, at stambogen skal flyttes over til en anden landsdækkende organisation, nemlig Landbrugsministeriet. For mig lyder det meget naturligt, især når vi sammenligner med vores eget Landskontoret for Heste, som også hører under Landbrugsministeriet. Vi har endnu ikke modtaget den endelige afgørelse, men vi kan håbe på, at den nye organisation vil vise sig at være væsentlig mere moderne og ikke mindst smidig overfor andre lande, der avler P.R.E. heste. De evner måske endda at sætte lidt skub i deres blodprøvelaboratorier, så vi ikke skal vente i flere år på at få pas på vores heste.

Generalforsamlingen venter lige om hjørnet, og jeg håber, at mange vil finde vej og være med til at give nye input til foreningen.

Charlotte Eichel Larsen
Redaktør

Formandens klumme

Kære medlemmer.

I februar måned valgte Marianne Gravgaard at trække sig som formand for foreningen af private og personlige årsager, og jeg giver Marianne min fulde støtte og forståelse for, at hun har valgt at bruge sine kræfter på hjemmefronten. Det betyder så også, at vi har mistet vores webmaster til hjemmesiden, og derfor beder jeg alle med erfaring i hjemmesider at kontakte mig, så vi kan finde en ny webmaster hurtigst muligt. Som næstformand træder jeg så i Mariannes sted indtil generalforsamlingen.

Her i vinter har Juan Lopez og jeg brugt meget tid på at kommunikere med Cria Caballar om de efterhånden temmelig udskældte papirer på vores heste. Det har været et sejt træk, men det ser ud til at give pote i sidste ende. Jeg er nu ved at komme igennem alle papirerne, og jeg må tilstå, at mange fejl ligger hos Spanien. Ikke nok med, at de er sjuskede og smider papirer væk eller ikke kan finde en hest i deres egen database, de er også krakilske og sender blanketter retur, bare der er det mindste, som ikke er efter spansk standard. Og det kan f.eks. være, at underskriften står et lidt andet sted end lige dér, hvor den skal være. De er nogle hårde nysere at samarbejde med, men det er nu engang foreningens opgave at løse disse ting for medlemmerne. Men desværre må vi erkende, at pas på spanske heste ikke kommer lige så hurtigt gennem systemet som med de danske pas, der udstedes i Danmark. På det område er Danmark og Spanien milevidt fra hinanden hvad angår teknologi, struktur og effektivitet. Spanierne skal altså holdes i ørerne, og det har jeg tænkt mig at gøre fra nu af. Hertil kommer så en bøn til alle medlemmer: Når jeg beder jer udfylde nogle papirer eller sende oplysninger til mig, som I måske mener, at I allerede har afgivet èn gang, gør jeg det ikke for at genere nogen, men fordi spanierne bliver ved med at bede om nye oplysninger. Og ja, - det er meget irriterende.

Generalforsamlingen er på trapperne, og jeg håber, at mange af jer møder op og er med til at forme foreningens videre udvikling. Vi skal have friske kræfter, nye øjne og forslag til aktiviteter. Vi må også prøve at finde sponsorer, så vi kan få afviklet de morfologiske konkurrencer, som er vigtige for avlerne. Vi skal jo hele tiden søge at gøre vores hest bedre og af en kvalitet, som ligger op af den spanske. Det ville jo være fantastisk, hvis danske avlere kunne sælge heste til Spanien. Det kunne jo være en opfordring til, at der blev afholdt avlermøder i foreningen. Både så avlerne kunne møde hinanden, men også for at snakke heste og blive rystet lidt mere sammen og øse ud af viden og erfaring. Og hvad med hingstedage? Hvis det ikke lykkes at få stablet morfologiske konkurrencer på benene, så kunne vi f.eks. selv arrangere hingstefremvisning, hvor vi får set hingstene fremvist for hånd og under rytter. Der er dommere herhjemme, som efterhånden har set mere end én PRE, og som kan finde ud af at bedømme dem. En dommer til bedømmelse og en dressurdommer til rideligheden vil nok koste os mindre end at få en dommer fra Spanien til at bedømme hestene for os. Og det vil igen smitte af på prisen for at deltage, og så kunne det måske være, at vi fik mange tilmeldinger?

Der er sikkert masser af gode forslag derude, og jeg håber, at I vil være med til at gøre os til en endnu bedre foreningen.

Gunvor Ejstrup
Næstformand

Har du talt med din hest i dag?

Lørdag den 25. marts 2006 giver Maj-Britt Carter et kursus i kropssprog og kommunikation med hesten. Det foregår på den gamle Garderhusarkaserne i Næstved, og der kan købes billetter gennem foreningen.

Maj-Britt Carter er uddannet i organisationen Intelligent Horsemanship i 1998. Her bliver der uddannet i træningsmetoder, som er grundlagt på Monty Roberts principper. Maj-Britt har sidste år været på en rundrejse med Monty Roberts til Polen og Tyskland, hvor de gav kurser.

Monty Roberts principper går ud på, at man først og fremmest skal fortælle hesten, hvem der er lederen. Det kræver, at man har en rotunde eller et indelukke på 15 x 15 m eller en diameter på 15 meter. Man er alene i rotunden sammen med hesten, og man sender så hesten væk ved at gøre skuldrene brede og ser hesten lige i øjnene. Det er præcis, hvad f.eks. den dominerende hoppe i en flok ville gøre. Hesten reagerer ved at løbe væk og løbe rundt i rotunden. Lad hesten løbe rundt 5 – 6 omgange, og gå så ind foran den og få den til at vende/skifte volten. Der går ofte ikke ret lang tid, før hesten tager op i trav, tager hovedet ned og begynder at slikke og tygge. Dette betyder, at hesten har overgivet sig, og den er nu klar til at blive inviteret ind til dig.

Sørg for, at du placerer dig foran hesten og drej så væk fra hesten med rundede skuldre og armene ind til kroppen. Har du gjort det og timet det korrekt, vil hesten stoppe eller endda gå direkte hen til dig og stå med mulen bag din ene skulder.

Hesten har nu accepteret dit lederskab, og dette gør den, fordi en hest, som er flokdyr, er meget afhængig af en leder. Herfra kan du så arbejde videre med din hest og opnå det, at hesten accepterer dit nærvær og lader dig røre den på steder, som er særligt sårbare for den.

Kurser i hestesprog har altid være en stor succes, for der vil altid være det, som vi mennesker kalder problemheste. Ofte viser det sig, at rytteren/ejeren selv har været årsag til problemet hos hesten. De mest almindelig problemer er trailerlæsning, håndskyhed, værgring ved at få sadel på og bukker, når rytteren er kommet i sadlen. Mange af disse problemer er opstået ved dårlige oplevelser for hesten, og så gælder det om at give hesten en god oplevelse og komme problemet til livs.

Hestene kan jo ikke rigtig forstå, hvad vi siger, og de er de færreste, der mestrer kommunikation gennem telepati. Derfor er det vigtigt, at du som heste ejer ved, hvad du fortæller din hest gennem dit kropssprog. Og vi skal gøre os umage, for vores krop ligner jo ikke ligefrem en hestekrop. Vores tegn til hesten skal være tydelige, og vi skal også være lige så gode til at tyde hestens sprog til os.

Tag med på kurset og få nogle gode værktøjer med hjem til dig og din hest.

Maj-Britt Carter er her i gang med en ung hest, som efter »join-up« accepterer, at hun rører den nogle sårbare steder.
Foto: Magasinet Hest.

Trafiksikker eller trafikvant?

Der er ikke noget, der hedder trafiksikre heste. Derimod kan en hest være trafikvant. Hesten er et flok- og et flugtdyr, og hvis den bliver bange for noget, er det disse to elementer, der styrer hesten. Rid derfor kun ud alene på en hest, som du kender godt, og som er trafikvant. Hvis hesten er ung, så rid altid sammen med en ældre og trafikvant hest. Den unge hest vil være opmærksom på reaktionerne hos den ældre hest, og det er med til at træne den unge hest i at være rolig i trafikken. Forholdet mellem dig og din hest spiller også ind her, og er I fast sammentømrede, og er der ingen tvivl om, hvem der er lederen (det skal være rytteren!), så kan I ride ud uden de store problemer, såfremt hesten er trafikvant.

Husk også, når du rider ud, at holde øje med, hvor længe det er lyst. Om foråret kan det være lyst, når du rider ud og tusmørke, når du rider hjem. Du skal altså huske reflekser og lygter til turen. Der fås efterhånden alle mulige afskygninger af reflekser til hesten. Der er reflekser til benene, til fortøjet, refleksridedækken, refleksstrimler du kan sætte på hestens hovedtøj, og så er der naturligvis reflekser til dig. En refleksvest er det mest optimale. Ridelygten er lovpligtig, så sørg for, at du har en god og tydelig lygte. Sæt den altid på dit venstre ben, da det vender ud mod trafikken.

Hvad siger loven?

Lovligt
Det er lovligt at ride uden ridehjelm
Det er lovligt at ride uden sikkerhedsvest
Det er lovligt at ryge, mens man rider

Ulovligt
Det er ulovligt at tale i mobiltelefon, mens man rider
Det er ulovligt at ride i venstre side af vejen
Det er ulovligt at ride i beruset tilstand
Det er ulovligt at ride uden reflekser og lygte, når det er mørkt.

En refleksvest som denne gør, at bilister og andre trafikanter kan se dig tydeligt og i god tid. I alle velassorterede rideudstyrsforretninger kan du købe alt i reflekser til dig og din hest. Og husk lygten!! Den er lovpligtig.

Politiet anbefaler, at børn skal være 13 – 14 år, før de kommer ud i trafikken til hest. Årsagen er, at som rytter skal man ikke bare kende til reglerne for cyklister, men man skal samtidig have en lige så stor viden og erfaring med hestens natur og adfærdsmønster. Det kræver ekstra stor erfaring og overblik.
Og husk, at det er altid forældrene, der har ansvaret, når deres børn bevæger sig rundt i trafikken på egen hånd – uanset om de går, cykler eller rider.

Der er dejligt ude i naturen, og efter en lang vinter gør det godt med en ridetur i det fri. Ligger der stadig lidt sne og is, så sørg for, at din hest har broddesko på, og at du får skruet brodderne i, inden du rider ud.

LIBANO III

Født: 12. januar 1996
Stangmål: 163 cm
Farve: Brun
Antal afkom: 9

BRIOSO XXIII	DEVOTO III	
	BRIOSA IX	
EXPLOSIVA	ESTIMADO IV	
	JURIDICA	

100% ren Cartujano ud af Urquijo y Novales blodlinie. Libano III er en betydelig hingst med god knoglebygning. Han har et godt og kærligt sind og særdeles gode bevægelser. Han præger sit afkom godt ved især at give sin gode, skrå skulder og runde bagpart videre. Et enkelt afkom kan ses på stutteriet.

Libano III står til rådighed for P.R.E. hopper i bedækningssæsonen.

Kontakt:
Turban Stud
v/Annette & Preben Siren
Ferlevej 9, Dragstrup
3250 Gilleleje

www.turban-stud.dk
turban@vip.cybercity.dk

Tlf.: 49 71 93 04/40 72 93 04

Hestepas lader vente på sig

af Gunvor Ejstrup

Der har været en del problemer med at få pas på P.R.E. hestene herhjemme, og dette vil jeg gøre en stor indsats for at løse. Problemet ligger hovedsagligt i Spanien, hvor Cria Caballar har fået "forlagt" (smidt væk) de papirer, de har fået fra os. Derfor vil jeg bede alle hesteejere, der mangler papirer på deres heste, om at sende mig en mail. Det, der typisk mangler, er dna-oplysninger, oplysninger på forældrene og avlerkode, men jeg bliver nødt til at gennemgå hver enkelt sag, for at kunne få det på plads.

Endvidere er Cria Caballar meget nøjeregnende med, at blanketterne er udfyldt helt korrekt, så her opstår der en del forsinkelser også. Snarest muligt vil alle blanketter blive lagt ud som udfyldte eksempler på hjemmesiden, så vi kan undgå forsinkelser eller irriterende returneringer.
Det er af stor betydning, at alle A-medlemmer (ejere af P.R.E. heste) har en avlerkode. Avlerkoden kan bedst beskrives som avlerens cpr.nr. i Cria Caballar, og den skal anvendes ved stort set alle henvendelser til dem. Derfor har foreningens bestyrelse besluttet, at alle A-medlemmers medlemsnummer fremover vil være deres avlerkode. Det vil også sikre, at medlemmerne ikke "glemmer" deres avlerkode. Jeg vil derfor bede alle, som endnu ikke har en avlerkode, om henvende sig til mig på min e-mail: **gunvor@pre-horse.dk**

For de af jer, der allerede har været igennem det hele en eller flere gange, kan jeg kun undskylde og bede jer have tålmodighed - og så gentage det hele en gang til.

Bedækningsattester

Har du brug for bedækningsattester, kan disse bestilles hos gunvor@pre-horse.dk

Prisen er 125,- kr. pr stk. som vil blive opkrævet forud for afsendelse.
Prisen dækker sagsbehandling og betaling af attesten.

Heste søges

Til vores arrangement den 25. marts på Næstved gamle Garderhusar Kaserne, søger vi følgende problemheste:

En hest, som ikke vil stå stille, når den skal strigles eller på anden måde ordnes.
En hest, som aldrig har været arbejdet med, og som skal have sin første sadel på.
En hest med lidt mere massive problemer, det kan være dominans, håndskyhed eller andet.

For at komme i betragtning som "forsøgshest", skal du beskrive hesten og jeres problem, og sende beskrivelsen til: gunvor@pre-horse.dk senest den 10 marts 2006.

Til samme arrangement søger vi medlemmer til at ride rundt udenfor og vise deres anvendelighed. Det er **ikke** nødvendigt at kunne ride Grand Prix; blot at se godt ud. Om du rider skovtur, klassisk dressur, springer, kører eller andet er underordnet. Vores spanske heste er pragtfulde og tager sig ud, uanset hvad de gør.
Det skal bemærkes, at der er meget begrænset opstaldningsplads, med mindre din hest kan stå i spiltov eller være i traileren/hestetransporten.
Har du lyst til at deltage, så kontakt gunvor@pre-horse.dk
Bemærk, at alle deltagende heste skal fremvise gyldig vaccination inden aflæsning. Uden gyldigt vaccinationskort vil de blive afvist!

Hvis nogen af vores medlemmer har brochurematerialе om salgsheste, reklame for avlshingste eller andet, kan dette – i begrænset omfang - sendes til Gunvor.
Materialet må ikke fylde mere end en A4 side.

Koldt vand er ikke farligt

Mange er af den opfattelse, at en varm og svedig hest ikke må drikke koldt vand, da den kan blive syg. Der er dog ingen videnskabelig baggrund for, at dette er korrekt. Det bedste man kan give en hest efter træning er koldt vand med elektrolytter. Det er altså en skrøne, at heste bliver syge af koldt vand, og ifølge en dyrlæge tager ingen heste skade af at drikke så meget vand, de har lyst til, uanset temperaturen på vandet.

Man har dog observeret, at heste, der har drukket meget koldt vand en varm sommerdag, kan stå og ryste efterfølgende. Det er kun kortvarigt og har ingen skade på hesten.

Er du nervøs for, om din hest kan redde sig en forkølelse pga. koldt vand om vinteren, så kan du give den tempereret vand – eller endnu bedre – en gang varm klid med lidt kalk.

Svømning for heste

Der er efterhånden dukket flere steder op, som kan tilbyde svømmetræning for heste. Svømning har vist sig at være en særdeles god metode til at genoptræne hunde efter skader og operationer. Det har man nu gjort noget ved til hestene, og her er resultaterne lige så gode.

Svømmetræningen er skånsom for hesten, da den ikke har vægt på sine ben, men træner muskler, led og ledbånd op ved svømmebevægelsen. Efterhånden som hesten er i bedring, er det muligt at øge modstrømningen i vandet. Og ved svømmetræning genoptræner man ikke bare hesten efter en skade, træningen holder også hestens kondition ved lige. Det gør, at det tager væsentligt kortere tid at genoptræne hesten fra jorden og under rytter.

Det er sjældent, at der er de store problemer med at få hesten i vandet. De fleste skal lige kigge lidt, inden de vover sig ud i det våde element. Og nogle heste synes endda, at det er så sjovt, at de gladelig springer i, når de bliver trukket hen til rampen.

På Sjælland er der svømmecenter for heste på Barthahus Ridecenter. I Jylland er der svømmecenter på Hammerthor Pool Center i Ikast og Hovhedegård Hestecenter i Støvring. Find mere info om svømmetræning for heste på Internettet.

Svømning er god træning, uanset om det er for at genoptræne en skade eller bare for velvære.

Sådan læser du hestens pas

af Charlotte Eichel Larsen

Alle heste skal i dag have et rødt EU pas med en stambog og dokumentation for vaccinationer og eventuelle behandlinger med medicin, som gør hesten ubrugelig til konsum. Har hesten et pas, skal det altid følge den. Pas, der er udstedt af f.eks. Landskontoret for Heste, er til at læse – for de er jo på dansk. Det er straks en anden ting med P.R.E. hestene, for deres pas vil altid være på spansk. Har du en P.R.E. hest med et pas på et andet sprog end spansk, så er der noget galt. Enten er hesten uden papirer fra Spanien og har fået pas f.eks. herhjemme, eller der er tale om fusk. Indtil videre har foreningen ikke oplevet falske pas, men vi er gennem tiderne faldet over heste med falske stamtavler. Men det er nu en anden historie.

Foran dig ligger der et rødbedefarvet pas. I en lille rude i forsiden kan du læse hestens navn og codigo. Et codigo er en kode, som er unik for hesten. Den starter typisk med tallene 19010100- efterfulgt af to tal og så et DK, hvis hesten er indskrevet her i Danmark. Hvis hesten ikke er indskrevet i Danmark – eller et andet land, vil de første 8 cifre være efterfulgt af endnu 7 cifre og racen i parentes (PRE).

Når du åbner passet, er der en instruktion, som står på både spansk, fransk og engelsk. Så passet er til at gå til, hvis man ikke lige er velbevandret i det spanske sprog. Her står der, hvem passet bliver udstedt til, hvem der må indskrive og aftegnsbestemme hesten, hvordan man kan se, at passet er gyldigt udstedt, hvad man gør ved ejerskifte, og hvad man gør ved passet, hvis hesten er død eller aflivet.

Dernæst følger der detaljer om ejeren af hesten, identifikation, influenza vaccine (her skal dyrlægen stemple, når hesten er vaccineret), information om medicinbehandlede sygdomme andre end influenza, resultater af laboratorieprøver (f.eks. blodprøver), og så bliver siden lige pludselig grøn.

Du er nu nået til hestens stamtavle. I øverste højre hjørne er der et landeflag. Er hesten indskrevet i Danmark, vil det være det danske flag. Læg mærke til, at stamtavlen og resten af passet er gennemhullet med hestens sidste 7 cifre af dens identifikationsnummer (codigo). På den måde kan man også tjekke, at det hele hører sammen, som det skal.

I venstre øverste hjørne står der: Ministerio de Defensa, F.E.S.C.C.R., Libros Genealógicos, España. Det er den stambogsførende organisation, i daglig tale kaldet Cria Caballar. Så står der: Certificado de inscripcion y carta genealógica Pura

Raza Española, El Jefe del Libro Genealógico certifica: Det betyder i en hurtig oversættelse, at dette er et indskrivningscertificat og stambog på en P.R.E.. Og certifikatet er udstedt til:
Så følger en fødselsdato på hesten, som har passet. Det skrives dd/mm/åå, og den er født på stutteriet – og her følger stutterinavnet. Nedenunder står stutteriets avlerkode, som er forkortet med Cod. Så kan der være navn på byen og dernæst kommer navnet på hesten.
Hestens navn er efterfulgt af sin codigo, som du også så på forsiden af passet.
Nedenunder til venstre står navnet på forældrene - hingsten med sin codigo nedenunder og til højre navnet på hoppen og codigo nedenunder navnet.
Så står der – selvfølgelig på spansk – at flere detaljer er specificerede i dokumentet, som er registreret i racens stambog, bind xx, med registreringsnummer DKxxx. Det hele afsluttes af Cria Caballars runde stempel med to faner i midten (som også præger hele forsiden som vandmærke) og en underskrift fra generalen, som har godkendt passet.

Nu åbner du stamtavlen, og midtersiderne hænger sammen og skal ses på højkant. Her er der indtegnet aftegn og hvirvler på hesten. Der er oplysninger om hestens navn, farve og køn.
Nedenunder er der oplyst i detaljer om aftegn og hvirvler i hestens hoved, ben og krop.
Så er der et felt med brændemærke, hvis hesten har sådan et.
Et vigtig felt er microchippen. Nummeret på microchippen kan variere i antal cifre, men de seneste er på 15 cifre. Ældre heste kan være tatoverede i læben, men mange har valgt at få dem microchippede også, fordi en tatovering bliver ulæselig med tiden. Nedenunder feltet med microchippen er der et felt, hvor der skal stå, at der er foretaget blodprøve med blodtypebestemmelse og DNA. Der skal gerne stå: Filiación compatible. Det hele afsluttes – igen – med et stempel fra den person, som har ansvaret for indtegningen og med oplysning om, hvor hesten er blevet indentificeret og hvilken dato.

Bagsiden er hestens stamtavle i 3 led. Her er der oplysninger om navne, race, farve, fødselsår og codigo. Er hesten kåret, vil der i det store felt nedenunder være sat et klistermærke, som indikerer, at hesten af basiskåret.

De næste sider indeholder resultater fra urin- og blodprøver og dernæst følger sider, hvor der skrives resultater fra konkurrencer. Intet er overladt til tilfældighederne. Den sidste afdeling indeholder sider, hvor hestens medicinske historie skal stå. Det er til heste, som ikke kan bruges til konsum.

Og så er vi nået til vejs ende i passet. Husk nu at opbevare passet et sted, hvor du ikke mindst kan finde det igen. Det er jo ikke så tit, vi har brug for det. Foreningen anbefaler også, at passet opbevares i en boks, som er både vand- og brandsikker. Passet kan erstattes med en kopi, hvis det bortkommer eller bliver destrueret ved f.eks. en brand, men det er nu rarest med det originale. Har du ikke sådan en boks derhjemme, så få en boks i din bank. De koster ikke ret mange penge om året, og så er dit pas sikret. Og når du nu alligevel har investeret i en bankboks, så har du sikkert også nogle andre ting, som du kan opbevare der.

Lille leksikon

SPANSK	DANSK
Cabeza	Hoved
Cuello	Hals
Cuerpo	Krop
Miembros anteriores	Forben
Miembros posteriores	Bagben
Color	Farve
Sexo	Køn
Macho	Hankøn/Hingst
Hembra	Hunkøn/Hoppe
Yegua	Hoppe
Yegua de vientre	Moderhoppe
Castrado	Vallak
Alazán	Fuks/rød
Castaño	Brun
Negro	Sort
Tordo	Skimmel

Træn med Handy-Andy

Er du nervøs for unghestens ben?

Føl og ungheste kan være ret sprælske, og det er ikke alle, der har nerver af stål, når der skal trænes i at løfte ben på hesten. Først og fremmest skal din hest være rolig ved berøring, og det kan du afhjælpe ved at lave en såkaldt ”Handy-Andy”.

En ”Handy-Andy” er en kunstig hånd, og du kan sagtens lave den selv. Den består af et kosteskaft eller malerrulleskaft med en arbejdshandske på. Fyld handsken lidt ud med vat eller bomuldstvist og fastgør den til skaftet (Tesa tape af den kraftige, sølvfarvede slags sørger for, at den bliver siddende). Sørg for, at tommelfingeren i handsken er stivet af, hvis du skal bruge den til at løfte ben med. Dernæst polstrer du 2/3 dele af skaftet med f.eks. et flyttetæppe og fastgør det til skaftet. Nu har du et langt skaft med en hånd på, så du kan røre hesten uden selv at være nervøs for at komme til skade.

Når du anvender ”Handy-Andy”, er det vigtigt, at du lader ”hånden” blive på hesten, indtil den holder op med at reagere. Du belønner så at sige hesten, når den accepterer berøringen og slapper af.

SALG OG OPDRÆT AF P.R.E. HESTE

Turban Stud kan tilbyde unge P.R.E. hingste og hopper. Fælles for unghestene er, at de har gode bevægelser og et godt sind. Vi vælger de heste, som vi mener kan give en rytter den bedste form for rideglæde og kammeratskab. Samtlige ungheste bliver håndteret hver dag og bliver trukket til og fra fold. De er naturligvis passet med smed, ormekur og vaccination.
Se mere på **www.turban-stud.dk**

Kontakt:
Annette & Preben Siren
Ferlevej 9, Dragstrup
3250 Gilleleje
Tlf.: +45 4971 9304/+45 4072 9304

TURBAN STUD

Gode heste bøger

Uanset hvor mange år man har haft hest, kan der altid opstå tvivlsspørgsmål. Giver jeg det rigtige foder til min hest? Er boksen stor nok? Hvor mange tønder land græs skal en hest have til sommergræsning? Man kan altid søge hjælp hos venner og bekendte i hestekredse, men så er det også lige så sikkert som amen i kirken, at man får forskellige svar. Og så er man lige vidt med sine spørgsmål. For nogle af spørgsmålene kan også have karakter af, hvad loven foreskriver, og det er ikke alle, der enten retter sig efter loven eller endda har sat sig ind i den.

Landscenteret for Heste er altid behjælpelig med svar på spørgsmål, og de har også udgivet flere bøger på deres forlag. Her kan f.eks. nævnes Fodring af Heste, Hestestalde og Hestehold – en grundbog. Der er masser af viden at hente i bøgerne, og de burde være fast inventar i reolen hos alle hesteholdere. Du kan bestille bøgerne på Landscentrets netbutik: www.landscentret.dk/netbutikken og vælg Hestehold i menuen ude til venstre.

God fornøjelse!

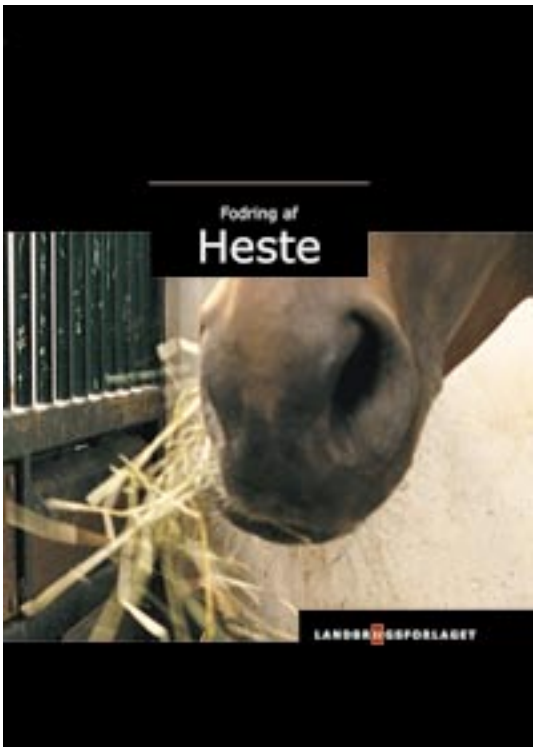

Udgivelse: 2. udgave 2002
Forfattere: Jørgen Falk-Rønne, Dorte Rebbe Schou, Eric F. Clausen, Lisbeth Gudik Sørensen, Karsten Atterman Nielsen og Steen Gimsing
ISBN: 87-7470-820-1
Antal sider: 206, farveill.

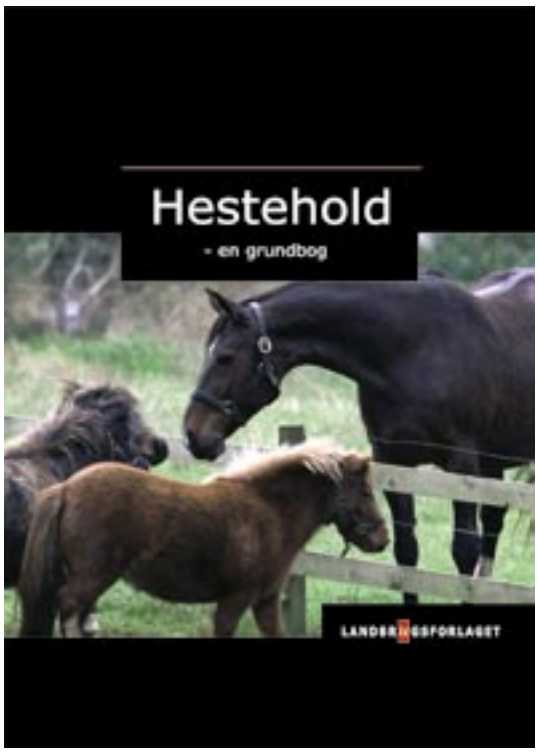

Udgivelse: 3. udgave, 1. oplag, 2004
Forfattere: Eric Clausen, Jørgen Falk-Rønne og Egon Frøhr
ISBN: 87-7470-879-1
Antal sider: 240, illustreret

Hingsteliste

Jylland:

Atento XIV
Brun, 159 cm
Blodlinier: Guardiola, Lozo Diaz, Terry
Ejer: Laila Bøgh Frederiksen
98 26 13 79
Vodskov

Betun III
Skimmel, 165 cm
Blodlinier: Diaz Navas, Terry, Escalera, Militar
Ejer: Lis Kristiansen
86 85 30 66
Silkeborg

Majito VII
Skimmel, 168 cm
Blodlinier: Lovera, Bohorquez, Militar, Vargas, Terry
Ejer: Cathrin Abigail
Them

Salinero X
Skimmel, 158 cm
Blodlinier: Militar, Romero Benitez, Terry
Ejer: Cathrin Abigail
Them

Taranto XVII
Sort, 165 cm
Blodlinier: Boloix, Urqujo, Terry, Conde Muñoz
Ejer: Cathrin Abigail
Them

Fyn:

Ebano LXXI
Skimmel, 164 cm
Blodlinier: Expasa, Terry, Militar, Bohorquez
Ejer: Fam. Rønn
Otterup

Legionario XXVI
Skimmel, 168 cm
Blodlinier: Salvatierra, Chichina, Terry
Ejer: Peter Jensen
66 12 35 97
Odense M.

Sjælland:

Cambalache III
Brun, 158 cm
Blodlinier: Militar, Cuetara, Salvatierra, Terry
Ejer: Marianne Brydov
59 93 70 73
Rørvig

Chiclanero XI
Brun, 160 cm
Blodlinier: Centurion, Salvatierra, Militar, Perez Robles
Ejer: Keld Thomsen
53 51 32 82
Kalundborg

Chico IV
Skimmel, 163 cm
Blodlinier: Militar, Boloix, Lazo Diaz
Ejer: Hanne Kapitanska
56 82 20 96
Køge

Duque DS
Skimmel, 160 cm
Blodlinier: Agropecuarias. Lazo Diaz, Militar
Ejer: Ninette Graugaard
21 24 93 33
Sorø

Libano III
Brun, 163 cm
Blodlinier: Urquijo
Ejer: Annette Siren
49 71 93 04
Gilleleje

Sabio IV
Skimmel, 161 cm
Blodlinier: Nobleza, Romero Benitez, Terry
Ejer: Lilli-Ann Hasselby
22 80 05 20
Helsinge

SABIO IV

Foto: Christina Hauschildt

Født: 27-04-1997
Stangmål: 161 cm
Farve: Skimmel
Antal afkom: 3

MACETERO		INDIANO XVIII	
		MACETERA II	
CARBAJOSA		CASTIZO II	
		FAVORITA XXVII	

Velproportioneret hingst med ret gode bevægelser. Blev nr. 3 for 4-6 års hingste ved DAMOCHA 2002 og nr. 2 med 23 point på Roskilde Dyrskue i 2003. Sabio har meget let ved dressuren, men har også vist springtalent, hvor han er blevet placeret i springklasser.

Han har et ualmindeligt godt sind og er meget nem at omgås og at arbejde med. Interesserede er velkomne til at aftale tid for at se Sabio, som står til rådighed for P.R.E. hopper og hopper af anden race i bedækningsæsonen.

Kontakt:
Lilli-Ann Hasselby
Mobil: 22 800 520
Mail: lilliann68@gmail.com

OCD - en ledmus

Af Charlotte Eichel Larsen
Kilde:www.netdyredoktor.dk
www.dyrlaegevagten.dk

OCD er en forkortelse af osteochondrose, som er en lidelse, der kan ses hos føl og unge heste. Det opstår typisk i de sidste drægtighedsmåneder hos hoppen, hvor forkalkningsprocessen af føllets knogler finder sted og i de første levemåneder. OCD kaldes også ledmus. De opstår, når der sker en forstyrrelse i forkalkningsprocessen, og et stykke brusk river sig løs i et led. Man finder typisk ledmus hos heste i skulder-, knæ- og haseled. Der kan også ses ledmus i kode- og hovled, men det har muligvis en anden oprindelse end de typiske, der er nævnt her.

Symptomerne på OCD er ofte hævelse af leddet og halthed, når hesten tages i brug. Hævelserne opstår, når en mus generer leddet, og der produceres mere ledvæske. Haltheden opstår, når en ledmus kiler sig fast mellem to knogle ender. Det giver store smerter hos hesten. Dog kan haltheden forsvinde igen, da musen ”svæver” rundt i leddet.

Ledmus kan variere meget i størrelse og antal. De kan gå fra at være på størrelse med et riskorn og helt op til valnøddestørrelse. Det er i høj grad størrelsen af musen og antallet af dem, der afgør, om hesten har en fornuftig fremtid. Nogle heste behøver ikke en operation og kan fuldt ud bruges som rideheste uden nogen problemer. Andre må dog opereres og helst så tidligt i deres levealder som muligt. En ledmus kan nemlig lave meget ravage i selve leddet og gøre skade på brusk og ledkapsel. Venter man for længe, kan disse skader være uoprettelige, og i værste tilfælde må hesten aflives.

Har man mistanke om, at hesten har OCD, så lad dyrlægen undersøge den. Først undersøges benene for hævelser, som er et meget sikkert tegn på forstyrrelse i leddet. Dernæst tages røntgenbilleder, som vil vise, om der er mus i leddene. Nogle heste viser ingen ydre tegn på ledmus, så ved køb af ungheste – eller hest i det hele taget - er det altid en god idé at få taget røntgenbilleder ved handelsundersøgelsen. En plag, der er kendt OCD fri ved røntgen i 1 års alderen vil også være OCD fri ved senere undersøgelser.

Er det nødvendigt at operere hesten for ledmus, foregår det i dag med nøjagtig den samme moderne metode som hos mennesker. Artroskopi – eller kikkertundersøgelse – gør både operationen og den senere helingsproces væsentligt kortere end ved at åbne hele leddet kirurgisk. Hesten lægges i narkose, og der laves et lille hul i leddet. En kikkert stikkes ind i leddet, og dyrlægen har nu fuldt overblik over led, ledkapsler, brusk og ledmus. Her kan dyrlægen også se eventuelle forandringer på ledfladerne. Ledkapsler og brusk kan nemlig ikke ses på røntgenbilleder. Når musen er lokaliseret, fjerner dyrlægen den gennem et andet hul og fræser eventuel løs brusk væk. Herefter lukkes hullerne, og hesten skal nu stå omkring 10 dage, mens leddet kommer sig, og huden vokser sammen. Efterfølgende skal hesten være i ro. Den må trækkes med et par gange om dagen, og den kan efter 3 uger komme på en lille fold. Hos nogle opererede heste kan det være nødvendigt med kontrol røntgenbilleder for at sikre, at alt er i orden.

Man ved, at OCD er arveligt betinget, og det vil derfor være risikofyldt at avle med heste, der har fået konstateret OCD. Dog kan der også være andre kriterier for, at føllene får OCD:

- fodring, mineraler, vitaminer
- vækst
- motion, biodynamik
- hormoner
- traumer (f.eks. spark fra andre heste)

Hos nogle hesteracer har man lavet statistik over røntgenundersøgelser, og hos nogle avlsforbund er disse oplysninger tilgængelige hos avlshestene. OCD er meget udbredt hos travere og varmblodsheste. Omkring 25% af dem har OCD. Det er især hos de store heste, at lidelsen er udbredt. F.eks. ser man meget sjældent lidelsen hos ponyer og andre mindre hesteracer.

I Spanien lader det til, at betydningen af OCD kommer lidt bag på dem. Det er kun i nogle

Denne 9 måneder gamle plag havde i et stykke tid haft lidt hævede haser. Hævelserne begyndte pludseligt at blive værre, og hvad man troede var vokseværk, viste sig at være ledmus. En grundig undersøgelse og vurdering af hestens OCD resulterede i en operation, hvor dyrlægen fandt i alt 16 mus i meget varierende størrelser. Alt forløb godt til operationen, og hesten har i dag normale haser og kan bevæge sig frit. Prognosen for hesten er god

Hestens OCD kan muligvis stamme fra dens far, da dens mor kunne fremvise rene røntgenbilleder og har andre afkom, som er konstaterede fri for OCD. Hovedårsagen ligger sandsynligvis i, at hoppen var tæt på at abortere føllet 3 måneder før foling. Endvidere var hoppen meget langt nede i vægt og har muligvis ikke været i stand til at give nok calcium og phosphor til sit føl, som er nødvendige for forkalkningsprocessen, der foregår i de sidste drægtighedsmåneder.

tilfælde, at hestene har fået taget røntgen af deres ben, og så længe føllene fint overlever ude på sletterne, bliver de taget for at være sunde og raske. Efter Spanien har lavet kåringsreglerne om, er der pludseligt fremkommet mange tilfælde med PRE heste, der har fået konstateret OCD. Mange avlere vil gerne have deres avlsdyr viderekåret, og der kræves det, at hesten kan aflevere rene røntgenbilleder.

Naturligvis ved de spanske dyrlæger alt om OCD og om betydningen af det ved avl. Men det er ikke ensbetydende med, at avlerne følger dyrlægernes råd. Det vil derfor være en meget svær opgave at få de spanske avlere til også at selektere deres avl ud fra OCD frie forældre.

Vælger du at købe hest i Spanien, så få taget røntgenbilleder af hestens ben i forskellige vinkler. Typisk tages der 3 billeder af hvert ben fra hver sin vinkel. Så er der større chance for at opdage, hvis der er f.eks. skulle være en ledmus. Og køber du en hoppe med føl i maven, så find ud af, om hun har andre afkom, som kan tjekkes for OCD. Det er også rart at vide, om hingsten til føllet også er OCD fri. Det lyder meget dyrt både at skulle købe en dyr hest og så alle de røntgenbilleder oveni. Men det kan vise sig at være givet godt ud. At stå med en hest, der har OCD og/eller får afkom med OCD kan være en væsentligt dyrere og dårlig investering. Det er umuligt at få en ordentlig pris for et afkom, der har OCD – også selvom musen har vist sig at være uskadelig for hestens brug som ridehest.

www.pre-horse.dk

Hjemmesiden, hvor du finder de nødvendige oplysninger. Se under medlemssider

Ryttere søges til kampshow

Kjøbenhavns Middelalder Festival 2006

Vi er arrangører af Kjøbenhavns Middelalder Festival, og vi søger ryttere med stærke heste, fysisk som psykisk, der vil være med i et stort kampshow.

Information om festivalen:
Kjøbenhavns Middelalder Festival vil blive Skandinaviens største fritliggende middelaldermarked. Ambitionen er at gennemføre denne festival hvert år den første uge i juli,
første gang i 2006 i perioden 1. – 4. juli, med daglig åbning fra 10.00-18.00.

Fokus vil ligge på korrekt historisk miljø, masser af publikumsaktiviteter og underholdning samt en levende markedsplads. Hvert år vil der blive genspillet et historisk militært øjeblik fra Danmarks middelalder. Samlet vil festivalen give et indtryk af de værdier og normer, man levede efter i middelalderens Danmark med al den gru og gudsfrygt, der hørte sig til. Men også oplevelsen af den samhørighed et samfund er gennemsyret af, når man er nødt til at hjælpe hinanden for at overleve. Både for at skaffe til dagen og vejen og i kamp mod fælles problemer.

I 2006 vil der blive lagt vægt på historien og den ånd, der herskede i år 1219. Kong Valdemar af Danmark havde sendt en hær på korstog i Vendernes land. Vi kender alle historien om, da Dannebrog faldt ned fra himlen i Estland. Vi genopfører det dramatiske slag og fortæller historien. Det vil blive det største middelalderslag i Skandinavien, med op til 300 aktører i rustning og under våben. Slaget gennemspilles 2 x dagligt. Det skal nævnes, at sikkerhed er altafgørende for os. Derfor er alle deltagere trænet af professionelle stuntfolk, og der er taget alle sikkerhedsforan staltninger, hvilket inkluderer et professionelt førstehjælpsberedskab til rådighed.

Rytterne er den afgørende faktor i slagets metodik. **Der skal trænes fælles angreb med lanse, trav skulder ved skulder, samt hurtig start og præcisions løb. Derudover kamp fra hest med sværd.**

Audition
Da det ligger os på hjerte at have den største sikkerhed, tryghed og god horsemanship som muligt omkring hestene i kampshowet, er det vigtigt at træne og afprøve ryttere og heste så tidligt i forløbet som muligt. Derfor denne audition, hvor vi kan klarlægge styrker og svagheder hos ekvipagen og sætte målrettet ind med træning og rådgivning, samt placere rytterne i de forskellige grupper i slaget. Det skal gerne være sjovt og kontrolleret for både heste og ryttere, også når det er ”virkelighed” under slaget. Vi håber at kunne bygge en god samarbejds- og kampånd ind i hele hesteteamet, som vil blive det største af sin art i Danmark. Vi håber på at kunne finde ca. 40 dygtige og eventyrlystne ryttere i det danske land.
Audition foregår på Egholm slot den 11. og 12. marts fra kl. 8.00-17.00
Du kan tilmelde dig en af dagene efter aftale med Heidi Vineke Der vil være bokse med halm til hestene og frokost til rytterne. Præsentation og prøver af hest og rytter vil forgå i 2 afdelinger. Der vil være ca. 20 ryttere pr. dag.
Formiddag vil der være en fælles præsentation, derefter rider 5 ryttere i ridehallen ad gangen for at få et umiddelbart indtryk af ekvipagerne. Her skal der rides som på hjemmebane. Her vil hest og rytters individuelle niveau og erfaringsgrundlag blive vurderet.. Derefter vil vi gennemgå udstyr til hesten. Efter frokost er der mere konkrete opgaver som at prøve at ride med brynje og sværd, der vil være fodfolk i kamp omkring hesten og andre udfordringer.
Garderhusar og lanserytter Jimmy Ærenlund og stagefighter Tina Robinson rådgiver i våbenbrug og udrustning til hest og rytter. Det er ikke afgørende, om ekvipagen kan klare øvelserne med det samme, men en vurdering af en helhed, og hvad der så kan trænes på hjemme. Alt vil foregå med ro og hensyn til hest og rytter.

Ring gerne, hvis du har yderligere spørgsmål vedr. audition, træning m.m. til
Rideinstuktør og hesteansvarlig Heidi Vineke på tlf. 26 14 14 08

Datoer
Udover audition d.11/12. marts vil der være fællestræning på Egholm slot søndage på følgende datoer: 26/3, 30/4 og 21/5 fra kl. 8.00 – 18.00
og fællestræningsweekend med fodfolkene på Kalvebod Fælled d. 24. og 25. juni - ugen før ”slaget”. Der kan evt. tilbydes individuel træning efter aftale.

Du skal selv
Træne selvstændigt efter vores instruktion. Og du skal kunne deltage i festivalen fra 30. juni til slut aftenen 4. juli. Ligeledes er træningsdatoer obligatoriske. Under festivalen skal der være tilknyttet samme personlige medhjælper til hver hest udover rytteren.

Vi giver dig
En oplevelse og nye ridefærdigheder gennem intensiv træning. Træner og hesteansvarlig er Heidi Vineke. På slagafdelingen er det Jimmy Ærenlund og Tina Robinson, der træner rytterne i våbenbrug til hest og håndtering af udstyr.
Der er overnatningsmulighed i eget telt til festivalen. Vi sørger for godt hø og halm til hestene, medbring selv kerne/kraftfoder Vi giver ligeledes god middelalderspise til rytterne. Der er en rejsestald placeret i rolige omgivelser, der vil fungere som en almindelig stald med staldmester og assistenter til opsyn døgnet rundt.
Transportudgifter dækkes til festivalen. Alt udstyr til rytteren stilles til rådighed, ligeledes kostume. Udstyr til hesten vil der blive rådgivet om og hjulpet med.

Krav
Du er en erfaren rytter, din hest er robust fysisk som psykisk og er min. 140 cm i stang.
Rytteraudition afholdes 11 og 12 marts på Egholm Slot. www.kbhmiddelalder.dk
Ring og hør nærmere:
Heidi Vineke: 2614 1408 - Per Brix: 4093 3935

Priser i foreningen

Ejerskifte		100 kr.
Kåring pr. stk.		1.500 kr.
Registrering af føl pr. stk.		550 kr.
Identifikation af ny hest pr. stk.		250 kr.
Hingst på hingstelisten pr. år uden foto pr. stk.		100 kr.
Hingst på hingstelisten pr. år med foto pr. stk.		200 kr.
Bedækningsattest		125 kr.
Medlemsskab - ejer af en P.R.E.		550 kr.
Medlemsskab - passiv		375 kr.
ANNONCEPRISER I PASO ESPAÑOL		
	FARVER	**SORT/HVID**
1/1 side	1.200 kr.	960 kr.
1/2 side	600 kr.	480 kr.
1/4 side	300 kr.	240 kr.
1/8 side	150 kr.	120 kr.
Bagsiden	1.600 kr.	1.300 kr.
ANNONCEPRISER HJEMMESIDEN		
Salgshest pr. stk. i 3 måneder - hvis solgt		200 kr.
Bannerannonce 4 x 4 cm i 6 måneder		500 kr.
Bannerannonce 8 x 8 cm i 6 måneder		1.000 kr.
Hingstepræsentation pr. år		200 kr.

www.pre-horse.dk

Hingsteliste, gallerier, stutteriliste, nyheder og meget, meget mere